

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Felévre	2 "
Negyedévre	1 "

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajukért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkeik,
mint az előfizetési pénzek a „Köznevelő-
dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a
várhoz küldendőik.

Az egységesség középiskola.

II.

Az előbbi közleményemben megígértem, hogy mielőtt a tervbe vett reformokról bővebben megemlékezném, előbb arról szolandok, hogy miért és miképpen történt az, hogy a reáliskola a gymnasiumtól elvált.

Ha a középiskoláknak a XVIII. században történt különválására vonatkozó okokat szerény tehetőségem szerint megvilágítottam, akkor talán nem lesz nehéz azon régi időkből származó okok fennmaradását, vagy azoknak elenyésztését kutatni és kimutatni; s ha azt találjuk, hogy azon okok, melyek a különválást előidézték, mostanában többé már nem léteznek, vagy számuk legalább is nagy mérvben apadt, s így a kétféle intézet közt létező válaszfal ledől, illetőleg meggyengült, — kereshetjük azon okokat is, melyek a kétféle középiskolának újbóli egyesítését kívánatosá teszik.

Nem szándékozom a középiskolák történetét megírni, hisz ez fölösleges munka volna, mert az úgy is eléggé ismeretes; — de mégis szükségesnek találok a tárgyalás szabályszerű lebonyolítása érdekében egy kissé viszonyulni azon régi, jó időkhöz, midőn a tanítás- és tanulásban a tulterhelés szó még ismeretlen vala, midőn t. i. a gymnasiumban a fiúk mind igen jól és folyékonyan beszélték az ó-görög nyelvet — Görögországban, s a latint hasonló ügyességgel — Rómában.

Tekintsünk tehát vissza azon időkhöz, midőn a „gymnasiumok” keletkeztek Görögországban.

A „gymnasium” elnevezés már kezdetől fogva olyan helyre vonatkozott, hol az ifjak szabadban testgyakorlatokat tartottak, játszadoztak, zenéltek és énekeltek.

Ugy látszik, hogy akkoron a nevelés eszméjének megvalósítására a gymnastika és a muzsika

szolgált kizárólagos eszközzel. Később gymnasiumnak nevezték mind azon helyeket, hol az ifjak és a felnőttek egyaránt minden szükséges tudnivalókban gyakorolták magukat.

Ezekből láthatjuk, hogy a gymnasiumok eredetileg egészen más természetű intézetek voltak, mint azok, melyeket mai nap ugyanazon névvel nevezünk. Tisztán látjuk, hogy azok az ókorban inkább a reáliskolákhoz hasonlítottak, mert inkább gyakorlati mint elméleti ismeretszerzésre voltak szánva.

Későbbi időkben, midőn a gymnasiumi szabadtereken fényesebbnél-fényesebb épületeket és palotákat emeltek, akkor az előbb említett gyakorlatokhoz hozzájárult még a tánc is, azután pedig az olvasás és írás, a saját nemzeti költők műveinek magyarázata és betanulása.

Ezek után kurtábbra fogták Hellas fiait, mert felvették a megtanulandó tárgyak közé még a számant, a mértant és — a csillagászatot is; aztán jött a rajz, a grammatika és rhetorika, dialektika és — az államtudomány!

Ekkor már vakargathatták volna fülök tövét a szegény görög nebulók, főképp, ha tankönyveik olyanok lettek volna, mint a miénk most! — Rómában pedig, hol a görögöket sokban utánozták, a főbb tárgyak közé később a görög nyelvet is felvették mint második nyelvet.

Ugyancsak tantárgyai közé lett sorozva továbbá a történelem, a földrajz, a böselet és a természettudomány egyes ágaival együtt.

Már csak ezen pár sornyi vázlatból is láthatjuk, hogy a tiszta reális alapon megindult gymnasiumi tanítás mindinkább megközölitte azon fogalmat, mely alá az újabb gymnasium jutott.

A tantárgyak szaporodásával az intézetbeni nevelés és oktatás folytonosan tágabb, de egyszersmind határozottabb alakot is öltött.

Ezen metamorphosis lassan ugyan, de mégis csak megtörtént. Az idők változásával és viszontagságaival együtt hullámzott sokáig a tanügy is, — felvirágzott, lehanyatlott.

A mi gymnasiumaink, vagyis középiskoláink a középkori zárda- és székesegyházi iskolákból keletkeztek, melyekben főképen a latin nyelvet, azután pedig kisebb mértékben a görög és a héber nyelvet tanították. Ezekhez járult később mint formszerű műveltségesség köz az úgynevezett hét szabadművészet, melyeket a triviumba (grammatika, retorika és dialektika) és a quadriviumba (mennyiségtan, földrajz, ének és csillagászat) osztottak be.

S ha ezen időkben valaki kérdezte volna, hogy mi tulajdonképen a gymnasium? akkor bizonyára azt nyerte volna feleletül, hogy a gymnasium oly intézet, melyben latint és egy kis görögöt tanulnak az ifjak.

Midőn a XIII. és XIV. században az egyetemek keletkeztek, felélesztették azon gondolatot is, hogy az általános tudományos műveltség megszerzésére is állítsanak fel iskolákat, mert a „gymnasiumok“ ezen czélnek egyáltalán meg nem feleltek.

Németország gazdagabb városaiban fel is állítottak a gymnasiumok mellé külön úgynevezett városi vagy tanácsosi iskolákat. — Állandó virágzásnak azonban nem örvendhettek ezek sem.

A reformáció után új stádiuma léptek az iskolák is. Ekkor keletkeztek a lyceumok, országos és fejedelmi iskolák. De ezekben is túlyomólag a latin nyelv uralkodott, míg a reáltárgyakra egyáltalán semmi, vagy csak kevés figyelmet fordítottak.

Verulamio Bacon volt az, ki a latin nyelv elsőbbsége ellen kezdet harezolni és természet-bölesészete által meg is alapította a reálistudományt, mely körülmény a tanügy előmenetelének is más utat nyitott. — Felleptek azután Rattich és Comenius, kik hasonlóképen szakították a régi, elavult irányokkal, s főleg az anyanyelv ápolását kívánták előtérbe helyezni.

Volt ekkor küzdelem elég és bőven, de a gymnasiumban mégis csak megmaradtak a régienél. — A latin és görög nyelvek illetőleg irodalmi termékek, szolgáltak ez időben is a tudományosság alapjául; ezek voltak a szellemképzés kizárólagos eszközei! A többi tudományt, mivel azok még nem dolgoztattak fel akként, hogy az ifjak szellemének kiképzését előmozdíthatták volna, nem lehetett. — vagy talán helyesebben szólva, — nem is akarták bevinni a gymnasiumba. A gymnasiumi növendékeknek tanulniok kellett a latint és a görögöt, mert ezek nélkül nem érthették volna meg a hittant, jogot, gyógytant és a bölesészeti tudományokat: nem viselhettek volna hivatalt sem az egyházban, sem az államban.

Évek hosszu során át semmi változást sem nyert a gymnasium belsejében, míg a múlt század második felében a helyesen gondolkodó és jelesebb paedagogusok közül többen be nem látták, hogy a merev ragaszkodás a régi szervezethez és a folyton fejlődő tudományok mellözése szükségképen visszamaradást fog szülni. Mindinkább növekedett tehát azok száma, kik a latin és görög ellen emelvén fel szavukat, a gyakorlati életben hasznos ismeretek oktatását sürgették a gymnasiumokon.

„Non scholae discendum, sed vitae: nem az iskolának, hanem az életnek kell tanulni!“ Ez lett most az általánosan hangoztatott jelszó.

Ime ezek voltak azon érvek és elég alapos okok, melyek a reáliskolák keletkezését előidézték. — De ez nem ment csak olyan simán, előbb meg kellett sinlenie ezt a gymnasiumnak: mert az sem akart a már föllállított reáliskolák mögött maradni s beadta derekát az újításnak — a reformnak. Most létesültek azon középiskolák, melyek a humanistikus irányt a reálistikus mellett áptolták. — — —

De volt ám akkor dolga az ifjaknak, akár abczugoltak, akár nem, a latint a római jogért, és a görögöt az újszövetségi szentírás tanulmányozása végett kellett tanulniok. Ezek mellett tanulták a mennyiségtant, a történelmet, földrajzot, természettant, régiségtant, az érem- és oklevéltant, s az élet-rendtant.

Egyes gymnasiumban tovább mentek, még több tárgyat is tanítottak. Így például Briegben Scheller Immanuel János rectorátusa alatt (1772 — 1803)* tanították mint külön-külön szaktárgyat: a latint, görögöt, németet, mennyiségtant, történelmet, földrajzot, természettant, mythológiát, hittant, bibliai történetet, evangéliummagyarázatot, francziát, lengyelt, hébert, bölesészetet, természetrajzot, technológiát, régészetet, rajzot, és írást és — újságolvasást!

Hogy miképen s minő eredménnyel tanítottak akkor e rengeteg tárgyhalmaz közepette, arról nem kívánok szólni, elég az hozzá, a gymnasiumi tanügy ezen humanistikus és reálistikus irány összekötetése által valódi zsákutczába került, melyből csak úgy menekülhettek, hogy újból — a latint és a görögöt kezdték a szellemképzés eszközeinek tekinteni; hogy azonban a klasszikus irány tulságos ápolása által visszacsúszást ne okozzanak a gymnasiumokon, a reál-összműveltség-re képesítő tudományok is felvették, és a törekvés az volt, hogy a reálisan tárgyak, nemmint eddig, a klasszikai tárgyak alá, hanem azok mellé rendeltessenek.

De ez is csak átmeneti próbálgatás volt, melynek ismétlésétől — szívből kívánjuk — hazánk tanodáit a jó Isten őrizz meg!

Ekkor általánosan felhangzott a tulterhelés panasza.

Ezen nyomorult állapotnak végét kellett tehát szakasztani, végképpen elkellettkülöníteni a reáliskolát a gymnasiumtól, mi 1849-ben megis történt, midőn Bécsben megjelent az „Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich“, mely határozattan a két irány elkülönítését tüzte ki czélul. Másutt azonban ismétlés gyanánt létrejöttek a reál-gymnasiumok, mint a humanismus és realismus összekötetéséből származott új kiadási kísérletek.

Magyarország gymnasiumai nagyobb részben csak külföldiek nyomán keletkezett utánzatok valának, természetes tehát, hogy így eltérést azoktól éppen nem mutattak fel: csak a harminczes évek után tértek el azoktól annyiban, amennyiben konokul ragaszkodtak a latinhoz és a többi tudományt ignorálták. — — —

Igy aztán szép esendesen pihent a tanügy 1850-ig, midőn a magyar királyságra is kiterjesztetett az „Entwurf der

*) Hires latin-német és német-latin szótáraknak szerzője.

Organisation der Gymnasien stb". S habár az ötvenes években ezeknél fogva német jelleget öltettek fel gymnasiumaink, mind a mellett a haszon, mely azokból a magyar nemzetre háromlott, nem csak tudományosság, de nemzetiség tekintetében is elvitázhatatlanná lett; mert éppen az elnémetesedéssel fenyegető veszélyben őrizték legjobban a magyar nyelvet. Az actióra bekövetkező reactió igen természetes volt.

A hatvanas évektől napjainkig kevés örvendetes változást tüntettek fel gymnasiumaink. —

Boldogult báró Eötvös József közoktatásügyi miniszternek legfőbb ohaja volt a korunk igényeitől oly messze elmaradt középiskolai rendszerünket az előhaladott kor színvonalára emelni, s hogy a reáltárgyak kellő méltatásban részesüljenek, a gymnasiumok és reáliskolák határozott elkülönítését kívánta. —

Sok küzdelem, sok próbálgatás, és sok intézkedés, felelés után végre boldogult Trefort Ágost miniszternek 1883-ban sikerült a közép tanodák teljes elkülönítése s mindkét intézet feladatának megállapítása. —

Most újból azon ponton állunk, hogy közép tanodáink egyesíttessenek, mert azt hangoztatják mindenütt, hogy így elkülönítve sem mutatják fel a kívánt eredményt.

Ezen baj orvoslását most a középiskolák egyesítésében remélik föllelhetni, mely egyesítés szervezésénél mindenek előtt a már számos évek óta felbukkanó latin és görög nyelv tankérdése, újból szőnyegre fog kerülni, illetőleg — mint a napilapokból és szakközlönyökből eléggé ismeretes — már került is. —

Ezen kérdés mindenkor úgy a tanfőriak és intéző körök közt, valamint a parlamentekben is hosszas és nagy viták tárgyát képezte — s így nagyon természetesen most is azt képezi.*

Ha tekintetbe vesszük, hogy a régebben uralkodó merev ragaszkodása klasszikusokhoz most már nagyobb engedékenységgel cserélődött fel, első pillantásra a kétféle tanoda közt volt válaszfal régi alakjában mártöbbé nem létezőnek és az abból még megmaradt vékony réteg könnyen eltávolíthatónak tűnhetik fel. — De mihelyt a főbb említett réteg lebontási munkálatokhoz kezdenek, azonnal roppant nagy nehézségekre fognak akadni, mert első teendőjükhez számítják a görögnyelv utból való eltávolítását, azaz kiküszöbölését a gymnasiumból.

Ez pedig oly kényes amputáció, mely nem egy könnyen lesz eszközölhető — s sikere is, legalább ez időszert, még előre nem látható. —

Mintán a felsoroltakban — legalább úgy gondolom — kimutattam, hogy azon ellentétek, melyek a XVIII. században a kétféle iskola különválását okozták és előidéztek, már többé nem léteznek, jövő alkalommal azoknak ezéba vett újból egyesítéséről fogok néhány szót közközölni. —

Dr. Cserni Béla.

Szeszfogyasztásunk

összehasonlítva más országok fogyasztásával.

(Folytatás.)

Belgium. Sabatier belga képviselő 1886-ban a belgumi képviselőház elé egy oly szomorú képet tárt a pálinka fogyasztásról, melynél szomorubb, — a legjelesebb lapok megjegyzései szerint, — nem lehet képzelni.

Sabatier statisztikai adatai szerint az utóbbi 30 év alatt Belgiumban a népesség szaporodása 100:130 arányt mutat: a csapszékek szaporodása pedig: 100:232 arányt tüntet föl. Minden 40 lakosra esik egy kocsonya.

Huszonöt évvel ezelőtt egy belga ember évenként átlag 9 liter pálinkát ivott: ma egy 13 litert iszik, úgy hogy évenként ma 35–40 millió frankkal többet adnak ki pálinkáért.

Az összes pálinka fogyasztásból 50% esik a munkás népre.

Ezen adatok szerint Belgiumban százezer embernél több van, kik naponként fél liter pálinkát fogyasztanak; ötven ezer pedig egy litert és egy liternél többet iszik naponta.

Ezen kívül van a bor és sörfogyasztás.

A sörben a több fogyasztás 25 millió frankot tesz, a mi ennél fogva évenként 60–65 millió franknyi több kiadást tüntet föl italokért. Ezen összegből már 50% nál több esik a munkásnépre. Ezen adatok szerint számos munkás, csak hogy pálinkát ihassék nejét és gyermekeit hagyja éhezni és nyomorogni.

Belgium nagyobb városainak utcáin már a reggeli órákban férfiakat és nőket lehet látni, kik ide s oda tántorognak. Ugy hogy valóban irtózat az azon pusztítás, melyet a borzasztó szenvedély itt is a családi életben és erkölcs terén okoz.

Igaz, a pálinka ivás Belgiumban is a legundokabb bünnökkel van kapcsolatban.

Bizonyos — jegyzi meg Sabatier képviselő, hogy a jelenlegi társadalmi nyomor és süllyedés, soha sem ért volna oly fokot Belgiumban, aminőt ma ott tapasztalunk, ha a szesz-italok élvezete oly rohamosan nem terjedt volna. A pálinka megtermi a maga gyászos gyümölcseit.

A belga büntető törvénykezés statisztikája hajmeresztő adatokat foglal magában.

A szeszitalok rendetlen élvezete után a bűnök rettentő özöne fakad föl. — És így van ez mindenütt, a hol a fogyasztás nagyobb mérvű. — Pedig e rettentő kép ott járul föl és Belgiumban oly országban, a hol sok tekintetben rendezettebb társadalmi és állami viszonyok vannak, mint Európa bármelyik államában. — De a kör, e betegség mintegy mániává fajulván, még a kath. állam kormány legerélyesebb intézkedései is hajtóerést szenvednek a szívóssá és macacsá lett hajjal szemben. E körtintet mintegy esapás nehezedik a jó akaratú kis állam életére.

Svájcz. A svájci szövetségtanács 1884 évi jelentése szerint a hadseregből a hadi szolgálatra alkalmas katonáknak évenként egy százalékát részegeskedés miatt kell elbocsátani és 1877-től 1882-ig évenként 254 ember halt meg.

Bázelben az 1878-ban meghalt 30–60 éves emberek 11.1 százaléka a szesz italok mértékletlen fogyasztása miatt pusztult el.

*) V. ö. az országgyűlési tárgyalásokat január 24-iktől kezdve.

E kimutatás szerint Svájcban a mily arányban haladt a pálinkafogyasztás, oly arányban hanyatlott a földművelés. Svájcban eddig évenként átlag minden lélekre 10 liter pálinkafogyasztás esett. Egy családra 5 tagot számítva tehát esett 50 liter.

Miután pedig — jegyzi meg a jelentés — nem minden vidék esett e szörnyű iszákosságba s a nők és gyermekek kevés szeszt fogyasztanak, elképzelhető, hogy azon vidékeken hol a pálinkaivás erősen elharapózott, mily romlott és veszedelmes állapotok fejlődtek ki. E jelzett veszély nagysága még ijesztőbb állapotot tüntet föl, ha meggondoljuk, hogy a pálinkán kívül még mily roppant mennyiségű sört, bort s más nemű szeszestalt fogyasztanak el.

Ime, Svájcot, a szabad népek kis hazáját se kímélte meg e népirtó veszedelmes ragály.

A hova beette magát, mint a rákfene pusztít az ott kérelhetetlenül.

Már csak Svájc szeszfogyasztásából látszik, hogy az valóban az emberi életet minden nyilvánulásainál: földművelés, ipar, kereskedelem stb. tevékenységi ágaknál, fizikai, erkölcsi és szellemi munkásságánál csak bénítólag, zsibbasztólag sőt öléleg hat s általában úgy, mint a részletekben az emberiségnek és osztársadalomnak nem előnyére, hanem kárára, hátrányára van. —

Ezt igazolja a népek élete és történelme. —

Ausztria. Ha ninesenek is kezünkben számadatok Ausztria szesz-fogyasztásának mennyiségéről, de bizást tudjuk, hogy a szeszestaltok fogyasztásában s úgy az ezek által befolyásolt büneeselekmények számarányában az osztrák szomszédok és sógorok is ha nem is tesznek talán túl rajtuk — de nem maradnak messze mögöttünk. — Például csak 1886-ban tőlünk mintegy 1.347,759 mēt. mázsa, illetőleg a behozatalt levonva: 1.256,314 mm. bort vittek ki és e kivittelt csak 1886-ban Ausztria 182,492 mmázásával művelte.

Aztán tudjuk, hogy ott is egymást érik az ipari és gazdasági szesz- és sör-tözsdek, vendéglők, koresmák, s különféle szesz-mérdék, csarnokok stb. Itt a sörnek van óriási kelendősége. De azért azok a gyakori tüntetők és sztrajkoló munkás osztályok a többi szeszesekből is kivesszik részüket. A szomszéd osztrákok legalább is azon arányban fogyasztják a szeszestaltokat, mint a magyar korona alatt lakó rokon fajú testvéreink. (Lásd fennebb Keletiidevonatkozó és idézett adatait.)

Franciaország. Az istentelen állami iskolák által okozott erkölcsi hanyatlás konstatálására ma sok érdekes adatot halmoznak fel a sajtóban. Itt is érdekes hivatalos adatokat jegyezhetünk fel, melyek azt bizonyítják, hogy Franciaországban mily iszonyatos hatványban szaporodnak fel a büntények és az erköltestelenségek minden ocsmányágai. Az 1882—1886 évek közötti időszakról most megjelent büntetőjogszolgáltatási hivatalos adatok konstatálják, hogy ezen idő alatt a bünbe visszaesők száma 10,000-rel szaporodott. (Oly ijesztő szaporodás ez, milyen csak megközelítőleg sem található az előző időkben.) És történt ez oly időkben, melyről kimutattatik, hogy alatta az iskolailag kiképezettek száma 70-ről 73 %-ra emelkedett. — 1886-ban nem kevesebb mint 33000 kis korú lett elítélve a büntető rendőrségi bíróságok által. Szép virágja ez az istentelen államiiskoláknak a melyek fentartásáért oly súlyos áldozatokat rónak az ál-

lamkinestárra s a községek háztartására. Az állami iskolák szószólói azzal érveltek a parlamentben, hogy az állami iskolák létesítése fölöslegessé fogja tenni a feyházakat és a koresmákat, holtott ennek éppen az ellenkezője következett be: soha több feyházra nem volt szükség, mint most, a koresmák s meg nem nevezhető ocsmány helyek száma majdnem megkétszereződött. Pedig eme iskolák alig 10—12 éve állanak fenn és vannak működésben; mi lesz még eredményük, ha egypár évtizedig végezhetik aknamunkájukat?!! Magy. Állam 132 sz. 8. Jun. 1888.

Valóban elrettentő kérdés és állapot az, ami e sorokban jeleztetik.

Franciaországban Scherzer adatai szerint a fogyasztás fejenként 4.4 literben van megálapítva. Azonban a hírlapok s némely statisztikai adatok szerint Franciaországban egy főre 11—12 liter pálinka fogyasztás esik. —

Midőn Franciaországban a fent idézett adatok alapján az iskola ügynek egy szólván örvendetes fejlődése és emelkedése daczára és mellett a koresmák és iszonyatosan szaporodó büntények számára rámutatunk egyuttal eléggé konstatálnak véljük a szeszestaltok fogyasztásának óriási nagy mérvét is. Az általában heves vérmérsékletű francia nemzet veszületett faji hevét bizonyára a bódító szesz kisebb adagban fogyasztott mennyisége is képes lángra lobbantani; azonban a korrallaladó francia a szeszestaltok fogyasztásában sem maradt el, sőt Európában a pálinka élvezetét legelsőbbben a francia katonák kezdvén meg, a mai generáció azt mintegy átörökölte. Dumas Sándor megdönthetlen adatait már bevezetésileg e soraink elején a szeszestaltok s vele kapcsolatos erköltestelenségek okozta alásülyedségről és büntényekről idéztük. —

Németország. Wekerle állítása szerint a szesz-fogyasztás nálunk aránytalanul kisebb mint Németországban, hol a fejenként négy literben megálapított kontingens alacsonyban bizonyult. —

Ez látszik abból, hogy ott egy liter alkoholtól öt liter pálinkát is vegyítnek. — Egy pohárka pálinkában 10 kem. szesz van.

Csak Éjszak-Németországban egy év alatt 4.7 millio hektoliter szeszt gyártanak. Az alkoholban pedig nemesek az aethylszesz, mely nem is a legmérgeesebb, hanem más melléktermékek is foglaltatnak.

Németországban — s főleg Münchenből — statisztikailag ki van mutatva, hogy évenként egy lélekre 200—250 liter sörfogyasztás esik. Ezen adatok azt mondják, hogy „az alkohol fogyasztása sem kevesebb.” Vagyis egy főre esik 2—300 liter alkohol. — Innen van, hogy a tiszta szesz forgalomba jutását sürgetik vagyis az óriási veszülyben a kisebb rosztat. — Nem lehet tehát a németeket ittmaradságról vádolni.

Svéd és Norvégia. Svéd és Norvégországokban, a mint Scherrer adatai igazolják, egy főre 6 liter szesz-fogyasztás esik. Más statisztikai adatok és hírlapi tudósítások szerint egy főre 12 liter fogyasztásnál is átlag több esik.

Ez elképzelhető már a svéd- és norvég népek éghajlati és táplálkozási viszonyaiából, valamint azon felfogás és gondolkodás módból, mely a szeszestaltok bódító és hevítő természetében birja alapját és ha bár nem egészen és általánoságban helyes magyarázatát.

Oroszország. A hírlapi és némely statisztikai adatok azt mondják, hogy Oroszországban nagyobb mértékben van elterjedve a szeszfogyasztás, mint Svájcban és nálunk. Ennél fogva Scherzer szerint egy főre 13 liter, Keleti szerint pedig 25 liternyi pálinka fogyasztás jut.

Oroszországban bizonyára minden más szesz italok mellett legtöbb pálinkát fogyasztanak. Ez abból is látszik, hogy borkivételünk Oroszországba az utóbbi években egyre esik. Itt nem bocsátkozhatunk annak fejtegetésébe, hogy e roppant katona-állam hadügyi életében és a nihilisták kezében a szeszitalok minő szerepet játszanak s az összes állami és társadalmi életre minő befolyással vannak.

Hollandiában az ismert statisztikusok szerint évenként szűn 11—12 majd 24—26 liter fogyasztanak. Ia már e két adat közül a közép arányt vesszük, így is láthatjuk, hogy a szeszitalok fogyasztása Hollandiában sem áll kiesnylendő arányban a többi európai államok fogyasztásával szemben.

Dánia sem marad hátra a szesz-italok fogyasztásában a szomszéd államoktól. A szesz méreg óriási pusztítókat visz végbe ez országban is, a mi nagy fogyasztásra mutat.

A haladás eszméje, mely az európai északi államokban is termő talajra talál, felőli itt is mindazt, ami a népek korrupcióját és annak esiráját rejtegeti, s ami a kultúra neve alatt az államok életében propagandára igényt tarthat. A materialismus, mely az államok erkölcsiségével nem törődik mindenütt csak a látszólagos anyagi előnyöket tekintí. Pedig az erkölcsileg okozott kár sokkal nagyobb veszélyt hoz az államokra, mint a kevés anyagi haszon.

Angliában Scherzer szerint egy angol átlag 44 litert, a hírlapok és más statisztikai adatok szerint 12 litert, sőt némelyek szerint 24 litert fogyaszt.

Ez nagyon természetes, már az angolnak nagy nemzetközi érintkezéseivel és vállalkozási szellemével fogva is. Az angol, mely a túből is milliókat kovácsol, a szeszitalokat sem hagyja kihasználatlanul.

Az amerikai Egyesült-Államokról jegyzik meg az utazók, hogy ott a pálinkaivás még nagyobb mértékben van elterjedve, mint nálunk Magyarországon.

Az amerikai polgáriassodással lépést tart a korrupció is. A nagy szeszfogyasztásnak pedig világos magyarázatát adja azon óriási néphullámlás, mely általában az Amerikába való ki- és visszautazással szorosán összefügg.

Éjszak-Amerikában Everett miniszternek a parlament előtt tett jelentése szerint 1860—1870 ig 10 év alatt a szeszitalok fogyasztása 3 milliárd és 600 millió dollárba került. Képzeltető tehát, hogy mily óriási mennyiségű szeszital fogyasztatik ott el évenként, midőn a nemzet annyit ad ki rá. — No, de legyen elég ennyi mutatványul a külországokról. Hanem inkább tegyünk ezek után egy kis összevonást a mondottak fölött. —

Scherzer szerint például a szeszitalok fogyasztása fejenként Belgiumban 5.4 liter. Svédországban 6 liter, Angliában és Francia országban 4.4 liter, hazánkban 3.3 liter.

A hírlapok és némely statisztikusok adatai szerint Belgium, Orosz, Svéd-Norvég ország, Hollandia s némely nyugati országokban jobban, Svájcban annyira van elterjedve a szeszitalok fogyasztása, mint nálunk Magyarországon. —

Azonban nálunk a fentebbiekkel szemben a Keleti K.

által átlag gyanánt egy magyar emberre kimutatott évi pálinka fogyasztás: 21.44 litert tesz ki. —

Keleti Károly, Scherzer adatai és kezünknel lévő adatok alapján a fejenkénti évi fogyasztás osztályozását a pálinkára nézve a felemlített országokban így állíthatnók össze: Belgiumban 13 liter, Svájcban 10 liter, e kettő között ingadozva váltakozik a fogyasztási mennyiség Orosz. Svéd-Norvég-, Hollandia-, Angol-, Francia-, Olasz s más országokban.

Európa összes államaira nézve pedig megjegyzendő, hogy ma azok mindenikében a pálinkaivás, mint az általános elszegényedésnek ismertető jele, — folyton terjed. —

Ezen adatok szerint az említett országokban átlag 5 tagot számítva egy csalápra esik évi 50—60 liter fogyasztás. — Nálunk pedig nem hiába mondják, hogy „Erdély pálinkaivásra adta magát, a magyar felvidéket a kór megtizedelte, az alföld is már keserűen érzi a szeszivás iszonyu hatalmát: mert egy magyar családra 5 taggal átlag a Keleti adatai szerint is 107.20 (azaz 1 htl. 7.20 lit.) vagyiskét anyi esik, mint más országokban egy családra.

S fájdalom! ninesenek kezünkben adatok, melyek alapján a szeszitalok e fogyasztásában ekép nekünk jutott el-sőbbiséget másoknak engedhetnők, vagy bár más országokkal megoszthatnók. —

Ehez várunk kell újabb adatokra. —

Némi vizsgálatásunkra legfőlebb a M. Ál. e megjegyzését Belgium és Svájera nézve írhatnók ide: „e törvényhozási intézkedésre (t. i. a szesz italakkal való visszavétel meg-gátlására)“ valóban szükség van, mert Orosz, Svéd és Norvég-országok kivételével, nines állam, Európában, melyben az iszá-kosság oly borzasztó pusztításokat mutatna fel, mint Belgium. —

Mi ezen országok nagyobb mérvű fogyasztására enged következtetni. —

Ennyi azonban tárgyunkhoz elég arra, hogy magunkat némileg tájékozhatunk és a szesz-italok befolyása folytán létre jövő büncselekmények szaporodó számára nézve a szükségés következtetéseket levonhatunk. —

Vágy.

*Ó jöjj szelíd tavaszi napsugár!
Üzd el körülökből a rideg telet;
Viduljon újra erdő és határ,
Hints minden helyre fényt és életet.
A csevegő kis bércei patakot
Fenekig jégpánczél öölte át;
Oszlassd el róla a kemény fagyot,
Hadd halljuk újra zsendő moráját.*

—
*Kertemben a fák végtelen során,
Dér s hó belepte ócska fészek áll.
. . . A tavaszi nap meleg sugarán*

*A dér eloszlik, hópehely leszáll.
S ha jönnek majd a vándor madarak,
S megint lakást keresnek itt vagy ott;
Emlék a télből semmi sem marad,
Sehol se lennek hideget, fagyot.*

*A lég virágillattal van tele,
Kéj járja át az ifju sziveket;
A bús komorság — a tél szelleme —
Vígsgát s kacajnak ad megint helyet.
A szerelem — a legszebbik virág —
Fakad az ifju házassziveken
S hány sohaj rebben, és még mennyi vágy
A holdvilágos csöndes éjeken.*

*Ó, én is várom tavasz jöttödét,
Hogy visszahozd a sok vándor madárt!
Ezek közül nekem legkedvesebb
A gólyamadár, — ő a várva-várt.
Az őszkor, a mint hosszú útra kelt,
Reménynyel szóltam s néztem föl reá;
És ő felettem hosszan kelepelt,
Mint hogyha csak a választ mondaná.*

*... Szobánkban áll a bölcös üresen,
Bélé rég várjuk a picziny lakót;
Mosolygó gyermek! jöttödét lesem,
Mert hiszen addig boldog nem vagyok.
A szép tavasznak első reggelén
Bimbót fakaszt a meleg napsugár,
Ó, hátha életfáznak törzsökén
Egy ifju ágának is lesz rügye már ...*

RÉVAI KÁROLY.

Kisebb közlemények.

— Lövéte gyász. András István apát-kanonok felett. Nagyságos és főtisztelendő András István győri-monostori ez. apát, székesegyházi olvasókanonok, arany-miséis pap és zsinatvizsgálónak Károlyfehérvárt ez év január hó 5-én életének 88. papságának 63-ik évében történt elhunytát január hó 12-én Lövéte községben, mint a nagy halottnak szülőföldén — harangok zúgása adta hírül a nagy község polgárainak. Január 16-án d. e. 10 óraker helybeli lelkész Nő Daró Alajos ur a nagy halott lelki üdvéért szentmise-áldozatot mutatott be a kegyelem Urának. E nap igazán gyásznap-e vala Lövéte község polgárainak. Meglepő volt szemlélni a nagy közönséget, mely fájdalomtól áthatottan a templomot zsufoltságig megtöltötte. A község előjárósága és képviselő testülete a nemes halott rokonaival együtt Ráduly Sándor k. jegyző vezetése alatt teljes gyászban jelent meg az

isteni szolgálatra. A gyászmise egész tartama alatt a nagy község iskolás fiu-gyerekei 200-nál többen négyes hangra betanítva orgona-kísérettel mellettel énekeltek oly szívrehatóan, hogy a nagy község teljes zokogásban tört ki.

A gyermekek ily gyors rögtönzött betanításaért az érdem első sorban Bartalis Ferencz kántortanítót illeti, de figyelmen kívül nem hagyhatom, hogy a község más két érdemes tanítója Ferencz József és Kotsagh Sándor urak is a gyermekek betanításánál fáradszatóanul közreműködtek s egy akaraterevel törekedtek a nagy halott fölötti veszteségeknek tanítványaikban is kifejezést adni.

A szertartás végeztével Nő Daró Alajos lelkész ur kezdeményezésére vegyes gyűlés hivatott egybe, mely a nagy halott örök emlékeül a nap eseményét jegyzőkönyben örökítette meg.

Végeztül fölemlítem azon alapítványi összegeket, melyeket a boldogult nagy halott még életében Lövéte község részére letéteményezett:

a) a méltóságos káptalan kezelése alatt 4500 frt, melyből a lövéte tanítók és szegény gyermekek segélyezésére kamatoz 2000 frt, a lövéte szegények segélyezésére kamatoz 2000 frt. A boldogult kanonok és elhalt rokonaiért ájtatos alapítvány 2 énekes szt. miscéért 500 frt. b) kepepótlási alapra 2000 frt c) a lövéte szegények részére újabban 500 frt. d) harangalapba 200 frt. e) iskolafentartási alapba 300 frt. Összesen 7500 frt alapítvány hirdeti Lövéte községben a boldogult főpap emlékéül a késő unokáknak is.

Ezek előrebocsátásával kérdem, nem-e méltán jaldulhat fel a nagy veszteség fölött Lövéte község minden jobbérzű polgára, s valjon fog-e jönni idő, mely a nagy veszteséget e község valamely férfi-szülőltében kárpótolja? ...

Nyugodjál esedesen védangyala Lövéte község s megdicsőült szellemed a tulvilágban is örködjék felettünk, kiknek a ridég Hargita tövében sorsát életedben annyira hordozád nemes kebleden!

y.

Könyvismertetés.

„Vallási megfontolások. Franziából magyaritá: *Farkas Szerafin ferenczes*)* áldozár, kiérd. theol. tanár. A szerző s a rendtartomány engedélyével kiadta: *Lepsényi Miklós.* Pozsony 1890. Ára 40 kr. vagy 2 Sacrum.“ — Theol. irodalmunk már szép virágzásnak indult. A theologia összes ágai ügyes és avatott cultiválókra leltek nálunk is, kikre büszke lehetne a különben nagyon arrogans külföld is. Hittudományi folyóirataink is szép számmal vannak — s feladatuk magaslatán állanak. A *művelt* közönségnek van tehát alkalma magát szt. hitünk isteni volta, multja és jelene felett alaposan tájékozni s csakis a szó-szoros értelmében vett *tudósoknak* kell még egyes külföldi nagyobb szabású művekhez fordulniok. Ámde munkálkodási hevíünkben és körünkben teljesen megfeledeztünk a *népről*, nemzetünknek kevésbé mű-

*) Valami új rend: vagy talán szt. Ferencz-rendi? Z.

velt eleméről. Pedig a nép is szeret olvasni s a vasárnapi predikáció tudvágyát korántsem elégti ki. Ez egy futólagos benyomás, mely rendesen csakhamar enyészik. Régóta hangoztatjuk: *jó és olcsó könyveket a nép kezébe!* Történt is kísérlet. Megalakult dicső emlékü Fogarassy M. püspökünk kezdeményezése folytán a *jó és olcsó könyvkiadó társulat*, mely ma az oly — érdemekben és pénzben gazdag *Szt. István-társulat* neve alatt folytatja nemes tevékenységét. Ámde adott a *nép kezébe* könyvet, — oly könyvet t. i., melyet a nép megértsen, felfogjon egy szóval: szellemileg meg bírjon emészteni? — Nem. „Durus est hic sermo:“ — de fájdalom — igaz. A *Szt. István-társulat* is a művelt és csaknem egészen papi közönségnek dolgozott. A laicus és plane a falusi nép a társulat kiadványaival szemben szellemileg ugy áll: mint a normalista gyerek a latin ministrációval. Elolvassa, megtanulja, recitálja; de a haszon, a szellemi nyereség? — *sz. szemé.*

S így vagyunk iróinkkal is nagyobbbrsz, leszámítva egyes öregebb urakat, kiknek véréből a népszerűséget ki nem irthatta a tudományos műszavakkal való folytonos affectatio s kik oly álláspontot foglalnak el az ifjabb nemzedékkel szemben. — mint a stoikus *Cato* a görög nyelvvel szemben. Nem helyezkedem ugyan egészen ezek álláspontjára: — de azt, hogy régente az írók — kiknek veterán gárdájába tartoznak embereim — sokkal tisztábban, világosabban és népszerűbb modorban gondolkodtak és írtak — azt elismerni (boesánat a „*tul-szerénységért!*“) saját tapasztalom sugallta kötelességem. S ne mondják azt: hát az a folytonos latinismus, hisz apánk minden második szava latin vala?! Igaz, de ezt értette mindenki, ez *népszerű* vala. Mai iróink oly rengeteg tudományos lében aznak egy darabka tápláló húst, hogy a falusi nép — mely a leveshez nem igen szokott, neki fog, de — míg a hushoz jutna — már a létől megemérlék. Nem esoda hátha lelkileg esmerben szenved! Ezen segítenünk kell. Oly könyveket kell kezébe adnunk, melyek egyszerű észjárásával megegyeznek, ismeretkörét épen csak *egy* lépéssel előzik meg s melyekből könnyű szerrel tanulja meg mindazt, mi testi és lelki életének javára nemcsak *szükséges*, — de hasznos is.

S ép' egy ily könyv áll előttem. Már az előszóban így szól a szerző: „Mi kevés szóval és könnyen felfogható modorban írott ezen munkácskánkkal azok óhajának akarunk eleget tenni, kiknek terjedelmesebb művek olvasgatására nines elegendő idejük“ — s én hozzáteszem — *és képzettségök.*

Kiindulva az embert alkotó két elemből: a test és a lélekből, a szerző a lélekek összes erőit két tehetségben összpontosítja: a *megismerés és szeretésben*. „A megismerés, azaz tudás, életünknek szükségessége.“ „A szeretésnek szükséglete épp oly hatalmas, mint az igazságé.“ A megismerés és szeretés tápláléka: a végtelen azaz Isten. A II. szakaszban Isten léte van a mily egyszerűen, ép oly észszerűen bebizonyítva az atheismus megezőlva. A III. szakasz a szabadságról szól. Csak az ember bír szabadsággal, sőt szabadnak *kell*et teremtenie. A folytonos haladás is csak az ember tulajdona. „Az embernek az ő szabadságából, tehetségeiből, ösztöneiből“ önkényt következik a halhatatlanságban való hit, melyről ritka szép, különösen szívhez szóló fejtegetést tartalmaz a IV. szakasz. Eddig tart — mondhatnám a generalis rész; mert az V. szakasz a kinyilatkoztatást tárgyalja. „A sokféle vallások együttlé igazak nem lehetnek, mert *igent és nemet* mindanak

egyszerre“ . . . „s azt állítani, hogy ezek kivétel nélkül egyformán jók, annyit tenne, mint állítani: hogy az Isten egyformán kedveli az igazságot és hamisságot.“ Kell tehát *egy* igaz vallásnak lenni s ez a kereszténység: a kinyilatkoztatáson alapuló vallás: *a kathol. vallás*. A következő szakasz az *Egyházzal* szól. Már most tudhatni mindent. Isten van, a lélek halhatatlan, kinyilatkoztatásunk van, csalhatatlan Egyházunk van, tehát „melyik utat válasszuk?“ Ily című szakasz a kath. Egyház áldásdús működését tárgyalja. — szemben a felekezettel, a filozófia stb. által létesített nem vajmi dicső eredményekkel. Tehát az Egyházzal kell tartanunk. Ámde „*azt mondják, hogy minden vallások között egyedül a kath. vallás a türelmetlen . . . ez nyíltan hirdeti, hogy rajta kívül nines üdvösség.*“ Erről beszél egy rövid szakasz. S ezzel a szerző összegezve az eddig mondottakat egyes fontosabb és bővebb tárgyalást kívánó tételket vesz fel és pedig 1) a hitről; 2) az eredendő bűnről; 3) az ima és ennek hatalma s a esodákról; 4) a szt. miséről és a papról és 5) az Isten akaratán való megnyugvás s az isteni irgalmasságról.

Ez a könyvnek tartalma. Szt. hitünk tanai oly szépen vannak tárgyalva, oly népszerű modorban előadva, hogy bárki könnyen megértheti. A fordítás nagyon jó; schol sem érezzük, hogy nem eredeti művel van dolgunk. Egy szóval: e könyv nagyon becses, vajha becséhez méltó pártolásban is részesülne. Mi — kiválóan a nép használatára a legmelegebben ajánljuk.

Z.

— **Czapáry Albert műkertész** előfizetési felhívást boesátott ki „Szobai edényes növénytenyésztés“ című kertészeti művére, mely munka József főherceg úr Ó Császári és Királyi Fensége legmagasabb és legkegyelmesebb engedélyével, O Császári és Királyi Fenségének van ajánlva s kiadási költségei is általa vannak fedezve. A Könyvnek — mely mintegy 11 nyomott ivre fog terjedni s ábrákkal lesz ellátva — előfizetési ára 1 fnt 30 kr. Bolti ára több lesz. F. 1890 évi március hó elején jelenik meg s leendő izléses kiállításáról a „Pallas irodalmi és nyomatip részvénytársaság“ nyomdája tesz tanúságot. Hasonló szakkönyv még ez ideig magyar nyelven nines. Előfizethető a szerzőnél, a kinek címe: Czapáry Albert, műkertész (Nyiregyházán, kis-debreczeni-utca, 1590. szám.)

— „ORANGYAL“ című képes gyermeklapoeska már ötödik évfolyamát futja. Tartalma ész- és vallásos szivképző hatásra van számítva és a zsenge gyermeknek fejlődő tehetségéhez ügyesen szerkesztve, miért is ajánljuk a katolikus szülők és tanítók figyelmébe. Előfizetési ára egész évre 80 kr, mely Veninger Ernő képezői igazgatóhoz küldendő Győrbe.

— Van szereném a nagyérdemű közönség becses tudomására hozni, hogy XIII. Leo Pápa ő szentségének legújabb „A KERESZTÉNY POLGÁROK FŐBB KÖTELESGEIRŐL“ szóló monumentális körlevele nálam legközelebb magyar fordításban fog külön kiadásban megjelenni. A fordítást hazánk egyik kiváló fiatal theologusa, Dr. Fischer-Colbrie Ágoston, esztergomi főszentszéki és hercegprímási jegyző ur készítette s azt a ftdő esztergomi főegyházmezei Hitáság jóváhagyta. A tömeges terjesztésre szánt kiadásnak árat a legolcsóbbra szabtam. Ara egy példánynak 10 kr., 100 példánynak 8 fnt. — Ugyanaz hiteles és jóváhagyott tot fordításban is fog megjelenni. Ara ugyanaz. Batorokodom e hiteles fordítást szives pártfogásába ajánlani, hogy az, ő szentségének legmagasabb óhajához képest, minél szélesebb körben elterjedjen. Mielőbbi kegyes megrendelését várva, maradok Esztergom, 1890. január 25. kitanó tisztelettel Buzárovs Gusztáv könyvkereskedése.“)

— „A szentföld madártávlatban.“ Nagyon csinosan és korrekteen kiállított s didaktikai szempontból igen hasznos térkép, mely a Szentföld geografiájának megtanulását könnyebb és annak teljes áttekintését egyszerű lehetősé teszi. Melegen ajánljuk a hitnarr urak s a tanulók figyelmébe. Kiadta a Franklin-Társulat Budapestben. Ara csak 20 kr

*) Mi irtnk érte, de még nem kaptuk meg.

Szerk.

— „Mivé lett a katolikus Magyarország.“ vagyis a magyarországi katolicizmus jelenlegi egyház-politikai helyzetét ábrázoló napi kérdéses. Irta dr. Laurán Ágoston cz. apát, gör. szert. kanonok Nagyváradon. Ezen becses polemikus színezetű mű tulajdonképen azon napi kérdéseket fejtegető czikkeket tartalmazza, melyek a „M. Á.-ban” jelentek meg. Azon tudományos készültség és egyházpolitikai tájékozottság egyesülve a szép stílussal, mely fölött a katolicizmus elvárhatalmi jogaiért hajthatlanul küzdő jeles szerző rendelkezik, e könyvet a tanulságok valóságos társházává teszik. A csinosan kiállított és 174 lapra terjedő műnek ára 50 kr. Kapható a szerzőnél. Nagyon ajánljuk!

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Meghívó.** Az erd. róm. kath. irodalmi társulat I. szakosztálya f. h. 16-án d. e. 11 órakor a társulat helyiségében gyűlést tart, melyre a tagok tisztelettel meghívotnak.

Az elnökség.

— **Hála köszönet.** Szép Magyarország, erdélyi részének nagynevű püspöke Lönhart Ferencz Ur Ó nagyméltósága tekintetbe véve az ehedi kántortanítói jövedelem eszkélyességét, legalázatosabb folyamodásomra, a szegény papok és kántorok alapjából, újabban is 15 o. é. frt. rendkívüli segélyt kegyeskedtet küldeni. Midőn Ó Nagyméltóságának ezen nemes szívességéért nyilvánosan is a legforróbb hála köszönetet mondok, egyszersemint nem szűnöm meg hosszas és jótékony életéért a mindennek Urát napi imámban állhatatosan kérni. Isten fizesse meg ezerszeresen a kegyelmes Főpásztor Urnak velem éreztetett kegyes ayai jóságát. Ehed, 1890. január 30-án. Hadnagy István s. k. kántortanító.

— **Plebános választás.** Püspök Ur Ó Nagyméltóságát a kolozsvári plebános-választást úgy méltóztatott elrendelni, hogy az márczius 15-ig megtörténjék. A választáshoz mint püspöki biztos elnöknek Ngos Bálint Károly oldalkanonok ur van kiküldve.

— **Levélbélyegek gyűjtése érdekében.** Van szerenésim becses tudására juttatni, hogy az országszerte jótékony czélra gyűjtött, illetve gyűjtendő elhasznált levélbélyegek részére fogytőhelyet rendeztem be és tisztelettel kérem t. ezimedet, miszerint a saját hatáskörében vagy ismerősei körében gyűjtött és értékök s fajtájok szerint kiválasztott Bélyegeket nekem díjmentesen megküldeni sziveskedjék, megjegyezvén, mikép kívánatra a nagyobb mennyiségű bélyegek előzetes becslés után pénzzel beváltaknak. Kívánatosak egyáltalán a régi magyar, osztrák vagy külföldiek, leginkább azonban az 1870—1872 évi magyar levélbélyegek, (fej) továbbá a mostani magyar bélyegekből az 1 (fekete), 2, 3, 8, 12, 24, 30, 50 krosak, 1 és 2 írtosak; az 5 kros (vörös) magyar v. osztrák, valamint ócska bélyegeknek értékök, nimes. Kiváló tisztelettel Prohászka B. J. m. kir. av. számtiszt Budapest (II. Donati utca 18. sz. I. emelet)

— **Pályázat.** (3) Néhai Ferenczi János halálával, — a Köszvényes-remetei kántortanítói állomás üresedésbe jöven, annak betöltésére ezenen pályázatot hirdettetik, — következő jövedelmek biztosítása — mellett a) 500 frt készpénz havi részletekben, a kepe váltásági pénztárból, — bélyeges nyugtákról, melyből tartozik alkalmas harangozót tartani. — b) stola-

lából 30—40 forint, c) kézimisékből 20—30 forint. — d) 3. hold 1250 II. szántó, 6 hold 365 □ kaszáló — három határban e) 8. öl szinfa 3—4. öl ágfa a бүкös erdőben, melyet a kántortanítónak kell levágnatni és hazaboztatni saját pénzén, f) veteményes kert — 203 □, a gyümölcsös területe, a ház és udvar térrel 711 □. pompás uri lakás 2 szoba, kamara, konyha, pincézével ellátva — mind új épület; nyári konyha, sütő kemencézével, új esztr két pajtával, fa- és szekértartó szim, sertés pajta. — Ezek mellett szabad legetetés. — A lendő tanító, míg ellenkezőleg intézkedik a hitközség az iskola székkel együtt, oktadni fogja a minden napi és ismétlő leány gyermekeket, a kántori teendők mellett, és vezetni fogja mind a fiuk, mind pedig leányok iskolájában az ének tanítását. — A pályázni akarók, szabályszerű okmányokkal felszerelt pályázatukat, folyó 1890-ik évi február hó végéig legyenek szivesek beküldeni Köszvényes-Remetére alulírottához. — A személyesen jelentkezők előnyben részesülnek. Köszvényes-Remete 1890. január 30. Csiki Péter sk. esperes-plebános isk. székli elnök.

— **Pályázat** (4). A sárpataki r. k. kántortanítói állomásra pályázatot nyitattik. Jövedelmét képezi 1-ör egy szoba, egy kamra és 100 □-öl veteményeskert. 2-ör többféle alapból évnegyedenként utólagosan 219 frt. 82 kr. oszt. értékben. — 3-ör A magtárból, iskolai évszerint 7 hectoliter szemes törökbuza. Teendői, a) a kántori teendőkhez tartozik a segrestyési, harangozási foglalkozás, valamint a kis templom tisztogatása is. b) 16—18 gyerek tanítása osztatlan iskolában Pályázni csak is olyan okleveles tanítónak lehet, ki a katolikus tanítói nyugdíjba vagy felvan véve vagy felvéhető; mert a hitközség nem hajlandó az állami tanítói nyugdíjba évi 12 frt. illetményt fizetni, míg a kath. nyugdíjba beéri 1 frt 14 krral. Tudomásul veendő az is, hogy miután itt a k. tanítónak sem fekvő birtokai, sem majorsági épületei nimesenek, nem is tarthat semmi majorságot legfőlebb egy sertést; azért is legalkalmasabb magányzó, vagy legfőlebb kétszemélyből álló családnak. Pályázni kívánók kellően felszerelt folyamodványaikat folyó év február hó végéig az iskolaszékhez adják be. A személyesen megjelenők kiváló figyelemre méltatnak Sárpatok — u. p. Segesvár 1890. febr. 2-án. Both Demeter r. kath. lelkész.

— **Pályázat** (5). Az apanyagfalusi rom. kath. kántortanítói állomás üresedésben lévén, arra ezenen pályázatot hirdettetik. Jövedelmei a következők: a) Fogarasi féle alapból utólagos havi részletekben 195 frt és 30 kr. b) 4 hold és 837 □-öl első osztályu tagosított szántó, melyből 1 holdnyi buzával be van vetve. c) Fenn tisztelt b. e. püspök uradalmi erdejéből készen felvágott 5 kubik-öl kemény tűzifa. d) pián legatum 1 frt 60 kr. e) stola 15—20 frt. f) Kényelmes lakás: pince, kamrával, istálló szekér szimnel, az udvaron kut 210 □-öl veteményes és gyümölcsöskert. — Kötelmei: a kántori teendőkön kívül — ide értve a filiákban való segédkezés is isteni tisztelet alkalmával — (t. i. vasárnapokon és ünnepeken) 10—15 minden napi és ismétlő tanköteles gyermeket önállóan vezetni és oktanni — Pályázni kívánók, kellően felszerelt folyamodványukat folyó évi február hó végéig alulírt-hoz sziveskedjenek beküldeni. Apanyagfalu, (Szólók-Doboka megye) 1890 február 4-én. Csizsér Adam, rom. kath. lelkész, isk.-székli elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PAL ISTVAN.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PÁL ANTAL, STRAUBERT ÖDON, ZLAMAL AGOST.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lyc. nyomdában Gyulafehérvárr.